

ALLE TIJD

Ronald Giphart

Alle tijd

ROMAN

2019

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Copyright © 2019 Ronald Giphart
Omslagontwerp Moker Ontwerp
Omslagfoto © Seth Doyle (Unsplash)
Foto auteur © Stephan Vanfleteren
Vormgeving binnenwerk Perfect Service, Schoonhoven
Druk Wilco, Zutphen
ISBN 978 94 031 6040 5
NUR 301

debezigebij.nl

Voor mijn vrienden

Time may change us
But we can't trace time
(vrij naar David Bowie)

1989

Ons verhaal begint eigenlijk rond het jaar 1000, toen de buurtschap Stathe – een uit houten bouwsels bestaande handelswijk direct naast de bisschoppelijke burcht van Utrecht – werd geplaagd door dichtslibbende toevoerwegen, een ontwikkeling die funest was voor kooplieden en de plaatselijke nijverheid. De rivieren om de oude middeleeuwse stad raakten steeds minder goed bevaarbaar en het voortbestaan van Stathe werd bedreigd. De bewoners van Utrecht kwamen daarom met het plan een gracht te graven tussen de hoofdstroom van de Rijn – die toen nog direct langs de nederzetting liep – en de Vecht, een stukje verderop. Het verbindende kanaaltje zou niet meer dan een paar honderd meter lang hoeven te zijn voor een opgekalfaterde doorstroming.

Natuurlijk was er verzet tegen het plan, zoals er ook toen al over alles werd gediscussieerd. Wie zou het betalen? Wie zou ervan profiteren? Wat vond de bisschop ervan? Zou er tol worden geheven? Wat deed dat met de handel?

Uiteindelijk werd de beslissing genomen, waarna de graafwerkzaamheden begonnen aan de gewenste waterdoorgang, die toen nog Gracht werd genoemd en pas veel later de naam Oudegracht kreeg. Hadden de tegenstanders hun zin gehad dan zouden wij elkaar bijna duizend jaar later waarschijnlijk niet hebben ontmoet.

In de zomer van 1989 kwam Düran Stojanović aan in Utrecht, een onbeduidende crimineel die voor de rest van onze geschiedenis van geen enkel belang is, behalve dat hij op zijn manier een rol speelde bij het ontstaan van onze vriendschap. Stojanović was een paar maanden actief in Utrecht en omstreken. Na een paar gemakkelijke kraken in 't Gooi, maakte hij de fout in te breken bij een bedrijfspand aan de Nieuwegracht in de binnenstad van Utrecht. Waarom hij bij een eenvoudige kraak een pistool bij zich had heeft hij later tegenover de rechter niet duidelijk kunnen maken, maar feit was dat hij een handwapen van Tsjechische makelij bij zich droeg. De CZ-75, het paradepaardje van wapenfabrikant Česká Zbrojovka Uherský Brod, was ontworpen in 1975 en sindsdien waren er duizenden over Europa verspreid, omdat het pistool bekendstond om zijn nauwkeurigheid en betrouwbaarheid.

Toen Düran Stojanović tijdens zijn bezigheden door een bewaker werd gesnapt, richtte hij zonder scrupules zijn wapen op de man en vuurde hij het af. Gelukkig bleek hij een slechte schutter en het roemruchte pistool was achteraf toch niet zo enorm betrouwbaar, want Stojanović begon verbeteren de trekker over te halen, maar de CZ weigerde subiet alsof het geen zin had een onschuldige opzichter de dood in te jagen. Daarom zette de rondzwervende Joegoslaaf het op een rennen. In zijn vlucht werd hij gevolgd door de surveillant, die via zijn portofoon kans zag de centrale te waarschuwen, waarop prompt het halve hoofdbureau van de gemeentepolitie uitrukte op zoek naar de schietende inbreker. De opgejaagde crimineel maakte een lange omweg door het centrum, tot hij zich klem liep bij de Oudegracht. Van vier zijden naderden politiemannen, waarop de inbreker met een kalm gebaar zijn pistool in het water wierp en zich vervolgens overgaf. Zittend op zijn knieën werd hij ingerekend.

Geen van de agenten durfde achteraf te zweren dat hij met eigen ogen had gezien dat Stojanović zijn wapen in de gracht had gegooid. De hoofdcommissaris wilde echt dat het pistool

gevonden werd, en daarom gaf hij duikers de opdracht te gaan zoeken. De hele dag bleven de kikvorsmannen het proberen, maar toen er bij zonsondergang nog steeds niets was gevonden rees de vraag of Düran Stojanović zijn pistool wel daadwerkelijk in het water had geworpen. Dat hij had geschoten stond vast – daarvan getuigde een kogelgat in een muur van het bedrijf waar hij inbrak – maar zijn pistool bleef zoek. De zogenoemde driehoek van burgemeester, officier van justitie en hoofdcommissaris besloot dat de CZ-75 boven water moest komen en met een voor de overheid ongekennde daadkracht werden door een gespecialiseerde dienst van Rijkswaterstaat twee weken later in de gracht met behulp van een hei-installatie enorme houten schotten geplaatst, ter hoogte van de bruggen waartussen het weggegoorpen pistool zou moeten liggen. Bij de Jansbrug, stroomafwaarts van de Bezembrug, verschenen twee enorme afwatergeneratoren, die rekening konden houden met de vele brasems, voornen en andere vissen in de Utrechtse grachten. Om te voorkomen dat door het wegvallen van de waterdruk de ruim duizend jaar oude kadewanden zouden overhellen en instorten werden er over het water aangevoerde joekels van houten stempelbalken bevestigd.

Op een woensdagochtend begon men vijftigduizend liter water per uur uit het afgezette stuk gracht te pompen. Twee dagen later was het waterpeil dusdanig gedaald dat de drassige kleibodem in zicht kwam. Inmiddels had zich in de hele stad rondgezongen dat er midden in het centrum iets bijzonders gebeurde. Niet alleen burgers kwamen een kijkje nemen, ook stroomden uit verschillende geledingen nieuwsgierige onderzoekers toe. De Nederlandse Vereniging van Archeologen was verheugd én bezorgd over de onverwachtse blootlegging van de middeleeuwse kade, mediëvisten waren benieuwd naar gebruikte steensoorten en bouwtechnieken, de Gemeentereiniging was vooral geïnteresseerd naar de mate van vervuiling van het tijdelijk gedempte stuk en rivierbiologen wilden kijken naar

de bodemflora en -fauna, want zo'n uitgelezen kans kregen ze niet vaak.

Op vrijdagavond was het stuk gracht zo goed als leeggepompt. Het ongeveer drie meter diepe lege bassin bood een vervreemdende aanblik. Omdat de gemeente het jaar daarvoor nog met een speciale grijparmboot wrakken uit de gracht had geschept, bleek het aantal fietsen op de bodem wel mee te vallen: er staken een paar frames op uit de vaalgroengrauwe blubber, maar er was geen sprake van een kerkhof. Verspreid in de lege gracht lagen enkele houtbalken en ondefinieerbare bemodderde voorwerpen. Hier en daar scharrelden krabbetjes en in een paar ondiepe plassen sprongen visjes spartelend voor hun leven. De toeschouwers langs de relingen van de werven om de gracht heen stroomden die avond toe. Honderden pomptoeristen wilden allemaal zien wat in duizend jaar niemand voor hen had mogen aanschouwen: de bodem. Wij waren erbij.

Er lagen zes lijken. Althans, vijf rompen en een zogenoemd overzichtspreparaat. 'Lijken' hoorde trouwens bij de verboden woorden, net als 'doden'. De begeleidende medici spraken liever van 'stoffelijke overschotten' en 'lichamen'.

Stipt om negen uur 's ochtends op de dag van onze ontmoeting opende dr. Demesmaeker, de Vlaamse hoogleraar die al jaren dissectieonderwijs gaf aan de Universiteit van Utrecht, de deur van wat de grote snijzaal werd genoemd, waarna hij veertien in witte jassen geklede studenten geneeskunde uitnodigde voor het anatomisch practicum Stofwisseling I. In gespannen afwachting schuifelde Luciën Eduard Ruitenbergh der Alderwereldt richting de snijzaal. Zijn volledige naam had natuurlijk iets hilarisch en mede daarom begonnen we hem al vrij snel Dikke te noemen, een bijnaam die hij in de loop der jaren overigens weer kwijtraakte, hoewel dat niet voor zijn kilo's gold.

Op aanraden van ouderejaars had Luciën die ochtend net als de meeste van zijn medestudenten goed ontbeten, want een ontleedkundig college op je nuchtere maag werd afgeraden, zeker als er de hele dag in darmen werd gesneden. De zenuwen begonnen zich te roeren. Luciën haalde diep adem. Er waren twee soorten studenten: de nerveuzen zoals hij – voornamelijk bang voor de uitwerking die de aanblik van een dood lijf op hun gestel zou hebben – en de lieden die hartstochtelijk beweerden zich al weken op dit practicum te verheugen. Die laatsten hadden niet door dat hun overdreven enthousiasme ook een uiting was van zenuwen, bedacht Luciën.

Tijdens zijn trimesters had hij al eerder in stukjes lichaam gesneden, maar dat waren preparaten waaraan niets humaan viel te ontdekken. De reepjes mens die hij had mogen onderzoeken hadden in structuur niet verschild van de reepjes kikker en haai waarmee hij ook had gewerkt. Vanmorgen zou hij voor het eerst in zijn leven de menselijke sterfelijkheid van zo dichtbij zien – en daarbij willens nillens geconfronteerd worden met het ingebakken onafwendbare falen van het vak dat hij had gekozen. Wederom haalde hij diep adem. Niemand kon de dood ontlopen, hoe krampachtig artsen ook hun best deden. Op z'n hoogst zou hij leren de dood uit te stellen, meer zat er niet in.

Bij binnenkomst in de snijzaal dacht Luciën aan zijn vader, zijn ooms en oudere broers, die allen in deze kille ruimte hadden geleerd in weerloze lichamen te snijden. Hij stamde uit een artsengeslacht, zijn vader en grootvader, een paar van zijn ooms en tantes, twee broers en drie neven zaten ook in de artsenij. De Ruitenbergers der Alderwereldt en hun aanhang konden hun eigen ziekenhuis beginnen, als de familie tenminste wat beter met elkaar zou omgaan. Luciëns broers Lodewijk en Roeland hadden hem in de weken voor zijn eerste anatomisch practicum opgefokt met horrorverhalen over kotspartijen, flauwgevallen studenten en lugubere idioterieën die branieschoppers met dood weefsel hadden uitgehaald. Je moest er psychisch

voor in de wieg zijn gelegd, zei Roeland, om een geprepareerd lijk in stukken te hakken en daarna in de mensa zonder met je ogen te knippen een boterham ossenworst of halfom te verorberen.

Waar zijn broers hem angst hadden ingeboezemd, was het zijn vader die hem had geprobeerd gerust te stellen. Luciën sprak hem een dag voor het gevreesde practicum over de telefoon. Zijn zoon stond in een eeuwenlange traditie, hield de oude Ruitenberg hem voor, een gebruik dat in onze contreien opkwam aan het einde van de middeleeuwen, toen terechtgestelde misdadigers publiekelijk werden opengesneden om te zien hoe het menselijk lichaam er vanbinnen uitzag. Zijn vader sprak van 'a great chain of being', een ketting van stervelingen die elkaar door de tijd heen leerden wat er te leren viel over de wereld. Wat Luciën die ochtend te weten zou komen zou hij zelf ooit overbrengen op anderen, zei zijn vader, en die anderen zouden die kennis op hun beurt ook weer verder dragen. Alles best, dacht Luciën, als ik maar niet van mijn graatje ga.

Op zes snijtafels lagen overschotten onder groene doeken te wachten. Direct na hun overlijden was er per persoon tien liter balsemvloeistof in hun lichaam gepompt, waarna ze bijna een jaar in een bad met formaline moesten dobberen, wachtend op argeloze studenten als Luciën. Voordat zijn pupillen mochten aanvallen sprak dr. Demesmaeker hen toe. Er was maar één manier om de burgers die hun stoffelijke resten ter beschikking hadden gesteld voor deze altruïstische daad te bedanken, zei hij zacht: 'Met respect en leergierigheid.'

'De hamburgers?' hoorde Luciën een van zijn medestudenten fluisteren, waarna hij een steek van misselijkheid voelde, maar hij had geen tijd om daarover na te denken, want dr. Demesmaeker trok het laken van het overzichtspreparaat, een volledig intact stoffelijk overschot dat al vijftien jaar speciaal voor dit college werd gebruikt. Met de andere rompen in de snijzaal konden de studenten zo zelf aan de slag, dit lichaam

diende – een term van de hoogleraar zelf – als *showmodel*.

Er ging een korte schokgolf door de groep studenten: voor velen was dit hun eerste dode van dichtbij. Vooral de ontmenselijking was schokkend. Het lichaam had een onbestemde grauwe kleur, die in niets deed denken aan de teint van een levende. De snijzaal begon zo langzamerhand doortrokken te raken van de ijle lucht van formaldehyde en het balsemvocht waarmee het vlees was gemarineerd. Luciën zag twee meisjes elkaar troostend vasthouden en het liefst had hij zichzelf ook laten ondersteunen of desnoods een medestudent ondersteund.

Luciën keek naar het showmodel. Het vlees oogde doder dan dood, dit kon onmogelijk iemand zijn die ooit had liefgehad, gevochten, genoten van het bestaan, iemand die vrienden had gehad, de liefde bedreven en een man van wie was gehouden. Luciën kreeg het benauwd van het idee dat iedereen die hij liefhad, hemzelf inclusief, in de toekomst als showmodel in een door tl-buizen verlicht practicumlokaal kon liggen.

De groep schaarde zich rond de tafel, waarna dr. Demesmaecker met beide handen in rubberen handschoenen de buik van het demonstratieflijk opende. De darmen waren er al uit weggesneden, maar in de rompen op de stalen onderzoekstafels zaten die nog wel. De studenten moesten hun snijsetjes klaarleggen: houten doosjes met scalpels, pincetten en scharen. Een docent verwijderde de doek over een van de rompen en een ander deed voor wat er van de artsen in spe werd verwacht. De man maakte een grote incisie in de borst van de romp, en dit was het moment dat Luciën zich week voelde worden – hoewel hij uit voorzorg dus wel degelijk goed had gegeten.

‘Stop eens...’ zei dr. Demesmaecker tegen zijn collega, waarna hij zich richtte tot zijn leerlingen. ‘In alle eerlijkheid: tijdens mijn eerste ontleding ben ik zelf bezwijmd, wat ik toen verschrikkelijk vond, maar inmiddels weet ik dat het niets is om je voor te schamen. Het is volstrekt normaal om...’

Woorden die Luciën al niet meer hoorde.

Diezelfde ochtend, een uur later. Terwijl Luciën in de gang van het universiteitsziekenhuis werd bijgebracht door een assistent van de hoogleraar, werd een paar honderd meter verderop zijn vriend Jonas Valentijn hevig zwetend wakker. Hij was zichzelf kwijt, daar kwam in essentie deze onverwachte aanval van wezensvreemdheid op neer: hij wist niet meer waar en een paar angstaanjagende seconden dus ook niet meer *wie* hij was. Jonas had de verontrustende sensatie dat zijn gedachten bellen waren die kapotspatten zodra hij ze onder woorden probeerde te brengen. Wat was er in godsnaam met hem aan de hand?

Heel langzaam ebde het gevoel weg toen tot hem begon door te dringen dat hij zich in een of ander studentenhuus bevond, ontegenzeggelijk in een meisjeskamer of de kamer van een jongen met een voorliefde voor posters van knappe gebruide mannen met ontbloot bovenlijf. Hij kwam tot rust. Of beter: hij keerde tot zichzelf.

Zijn naam was Jonas. Onthoud die naam.

De wereld begon weer helderder te worden. Er stond een raam open en met een lichte bries waaide ook af en toe zonlicht de kamer binnen. Geleidelijk aan begon Jonas zich flarden van de nacht te herinneren, de avond in De Sidonia, blonde meisjes, geschreeuw, het dakterras van een studentenhuus, hij zag zichzelf toneelspelen, de monoloog uit het stuk waarmee hij het jaar ervoor auditie had gedaan, nog meer geschreeuw. Hij probeerde zich dit bed te herinneren, deze kamer, de sierlijke ketting met een amulet van filigraan die naast zijn kussen lag.

Geen idee hoe laat het was. Jonas vroeg zich af of hij die dag les had, wat hij 's avonds te doen had en – eerder verwonderd dan bezorgd – hoe hij moest omgaan met de blonde studente die naast hem lag te slapen. Hij luisterde en keek naar haar ademhaling. Het was niet de eerste keer dat hij zo wakker werd.

Zijn ogen wenden aan het donker en hij bleef naar haar luisteren, zich verbazend over de inwisselbaarheid van haar spulletjes, er slingerden kleren verspreid door de kamer, op het kleine bureautje lagen boeken in wanordelijke stapels, er stond een hockeystick, twee kamerplanten verpieterden in een hoek en op verschillende plekken zag hij potjes make-up en andere prullaria uit een ondoordringelijke kosmos.

Jonas begon zich af te vragen of hij haar naam eigenlijk wel wist. Een vreemde spanning maakte zich van hem meester, alsof hij op het punt stond te worden toegelaten tot de divisie van echt grote hufters. Regel één: onthoud altijd wie er naast je ligt. Melissa. Miranda. Marijke. Een naam met een M.

Vlak bij het bed zag hij haar portemonnee liggen, een kindertuitje waaruit briefjes en bankbiljetten staken. Voorzichtig, zo geluidloos mogelijk, schoof hij het dunne dekbed opzij en stapte van het matrasje van Martines twijfelaar. Hij pakte voorzichtig het portemonneetje, op zoek naar haar collegekaart.

‘Weet je niet meer hoe ik heet?’

De stem van het meisje, schor maar niet onvriendelijk. Ze moest grinniken.

Even stond Jonas bewegingloos met het portemonneetje in zijn hand, tot hij zich ontwapenend glimlachend naar haar omdraaide.

‘Jawel eh...’, hij keek opzichtig op haar collegekaart, ‘...Michelle.’

Michelle maakte een geluid dat hij niet kon thuisbrengen.

Ze zei: ‘Michelle is mijn huisgenoot, ik ben Maud.’

Blunder nummer 2. Maud.

Boos-maar-niet-echt-boos keek ze hem aan.

‘Maud! Dat was het! Ik wist het: iets met een M.’

Maud maakte een geluid dat hij wederom niet kon thuisbrengen. Om zichzelf een houding te geven deed Jonas een stap naar de gordijnen. Een paar weken daarvoor had hij in een van zijn dramalessen een gordijn bedachtzaam moeten openen. Zijn

docent was niet te tevreden en liet hem de actie keer op keer overdoen. Veel meer dan in woorden zat er betekenis in gebaren en kleine handelingen, had zijn docent gezegd. Sindsdien kon Jonas geen gordijn meer zien of hij wilde het bedachtzaam openen. Door een streep licht zag hij de Kromme Nieuwegracht en vaag kon hij zich herinneren dat de nacht hem hierheen had gebracht.

‘Kom je nog even bij me liggen?’ zei ze zacht, wat klonk als een boodschap en minder als een vraag. Hij wilde zeggen ‘alsof je het nooit zou voorstellen’, maar toen hij aanstalten maakte om theatraal weer naast haar te springen, riep ze plotseling geschrokken dat ze – shit shit kut shit – haar college was vergeten. Wild sprong ze op uit bed, waarna ze kordaat haar kleren bij elkaar begon te rapen. ‘Als ik dat mis, mag ik geen tentamen doen!’ riep ze, met een ondertoon alsof Jonas daar dan medeverantwoordelijk voor zou zijn.

Maud verdween de gang op en Jonas ging weer in haar bed liggen. Het was warm, het dekbed oogde vaal, maar rook overweldigend. Beelden van de nacht kwamen terug, het begon hem te dagen waar en hoe en wat zij toen en wat hij met haar en wat ze hadden gezegd tegen elkaar en waarom ook niet. Er was iets met een vriendje dat inmiddels een ex-vriendje was. Hij herinnerde zich dat ze hartroerend had gezegd: ‘Het kan me allemaal niets meer verrotten.’

Maf hoe snel het samenzijn met Maud een afgerond verhaaltje begon te worden, dat hij later aan ons zou kunnen vertellen. Een losstaande gebeurtenis werd een herinnering, werd een verhaal met een begin en een eind. *Meisje ontmoet. Meisje met vriendje. Wakker geworden in haar bed. Meisje inmiddels zonder vriendje. Wist haar naam niet meer.*

Een paar minuten later kwam Maud weer haar kamer binnen – aangekleed, gewassen, boterham in haar hand – op zoek naar studiespullen. Toen haar tas was gepakt boog ze zich over Jonas heen om het kettinkje dat naast zijn kussen lag te pakken. Rou-

tineus maakte ze, met haar boterham in haar mond, het sieraad vast om haar hals, een simpel gebaar dat Jonas ervoer als van een grote eeuwige schoonheid. Al duizenden jaren deden vrouwen kettingen om hun hals.

‘Ik heb de hele dag college, dus je kunt helaas niet op me wachten,’ zei ze met een glimlach.

‘Oké...’

‘Gaan we elkaar nog een keer zien?’

Daar had Jonas nog niet over nagedacht.

‘Natuurlijk,’ zei hij. ‘Dat zou ik graag willen.’

Staan in de deuropening vroeg ze hem het telefoonnummer van zijn huis achter te laten op haar bureau.

‘Weet je eigenlijk nog hoe ik heet?’

Grijnzend keek hij haar aan.

Maud gaf geen antwoord en blies hem een handkus toe.

Meisje ontmoet. Meisje met vriendje. Wakker geworden in haar bed. Meisje inmiddels zonder vriendje. Wist haar naam niet meer. Zij wist mijn naam ook niet meer.

Op hetzelfde moment, een halve kilometer in noordelijke richting, dacht een jongen genaamd Mike Rathenau – hij had wild blond haar en een immer donkere blik – na over het leven in het algemeen en het zijne in het bijzonder. Hij was op weg naar een groot krakerscomplex genaamd ACU en besloot een stuk af te snijden via het beruchte Gat van de Voorstraat, een enorm sloopterrein met autowrakken en vuilnis. Ooit had er een grote garage gestaan, maar toen die er in de jaren zestig mee op-hield, voelde de eigenaar zich niet geroepen iets met zijn bezit te doen. De gemeente keek machteloos toe hoe het veld in een paar decennia veranderde in een volledige verwaarloosde parkeerplaats, een gore puist in de binnenstad, een desolate vrijhaven waar werd gezworven, gedeald en getippeld. Onlangs was

er een lichaam gevonden, het slachtoffer van een vermoedelijke roofmoord. Een van Mikes huisgenoten – die er verzeild was geraakt met een punkmeisje omdat zij drugs en hij haar wilde scoren – werd er door een junk bedreigd met een mes.

Even had Mike gearzeld of hij niet beter zou omlopen via de Boothstraat, maar hij had zich ingeprent niet bang te zijn. Op zijn hoede liep hij tussen het straatvuil, de donkere nissen en de bekladde muren. Het was een plek die hem confronteerde met zijn angsten, terwijl hij een weg zocht tussen de diepe plassen met stinkend restwater. Jaren daarvoor, nog op de middelbare school, had hij de gedachte ontwikkeld dat de wereld en alles eromheen – het weer, de straten, de natuur, het land – eigenlijk uitdrukkingen waren van wat hij op dat moment persoonlijk meemaakte. Volgens het woordenboek is solipsisme de gedachte dat er niets buiten ons eigen bewustzijn bestaat. Baby's en kinderen denken vaak onbewust dat alles zich louter in hun hoofd afspeelt en zij het centrum van de wereld zijn. Toen Mike bedacht dat hij altijd naar het toilet ging als het Nederlands elftal in een cruciale fase van de wedstrijd zat – alsof Oranje alleen zou scoren als uitgerekend hij op honderdvijftig kilometer afstand van het stadion even een plasje ging doen – besepte hij dat hij de solipsistische fase in feite nooit was ontgroeid.

In die periode werd er bij hem thuis een nest honden geboren, beesten die alle liefde kregen die Mike had moeten ontberen. Mike was zo vervuld van de puppy's dat hij oprecht dacht dat iedereen op straat wist van zijn verrukking, dat iedereen op school het aan hem zou zien, naar hem zou zwaaien, dat overal roze spots en vreugdevuren zouden worden ontstoken. Dat was dus solipsisme. Puberaal besloot hij een allesomvattende theorie rond deze gedachte te verwoorden, een visie die hij Rathaenus Universele Solipsistische Ervaring noemde. Zijn bijdrage aan de wereldfilosofie – en hij was nog maar zo jong. Las hij in de krant dat het slecht ging met de economie dan kon het niet anders dan dat dat ging over hem en dat de economie hem iets

probeerde bij te brengen. Brak de zon door de wolken dan leerde hij in een meditatief moment iets over zichzelf. Bomaanslagen, uitvindingen, orkanen, militaire conflicten, hongersnoden, alles wat er op aarde gebeurde was de facto een manifestatie binnen hemzelf. De fysieke wereld was louter een metafoor, letterlijk een *state of mind*.

Lang heeft Mike zijn eigen leer niet aangehangen, want al snel bleek dat het omgekeerde niet gold: hij kwam er tot zijn verbazing en teleurstelling achter dat hij de loop van de gebeurtenissen buiten zijn hoofd op geen enkele manier kon beïnvloeden. En daarom begon hij zich schuldig te voelen, want als er weer eens ergens een oorlog uitbrak of kinderen crepeerden van de honger vroeg hij zich vertwijfeld af waarom dat gebeurde. Wat is er in mij dat de wereld zoveel slechtheid draagt? Het solipsisme dat hij voorstond was voor hem simpelweg niet leefbaar, want als Atlas begon hij de wereld te dragen. Hij zag in dat hij eraan onderdoor zou gaan alles te zien als een representatie van zichzelf en daarom zwoer hij het idee af – hoewel hij altijd iets solipsistisch bleef houden.

Dat hij tijdens zijn doortocht via het Gat van de Voorstraat over zijn leven nadacht was begrijpelijk. In zijn hand had hij een stapeltje brieven dat zijn beschermende bestaan als student dramatisch ging veranderen. Mike kwam aan bij het krakershol ACU, een voormalige autogarage die in de jaren zeventig was ingenomen door een groep anarchisten die er woonden en een filmhuis, koffiehuis en popzaal uitbaatten. Er werden fietsen opgeknapt en een Antilliaanse instrumentenmaker had er een werkplaats voor uit olievaten vervaardigde *steel pans*. Ook veel politieke clubjes vonden er onderdak, waaronder de Bond van Totaalweigersaars, die om de maand een ‘totaalweigerspreekuur’ hield voor jongens die – zoals hij – geen zin hadden om in militaire dienst te gaan.

Twee jaar daarvoor had Mike zijn oproep voor de dienstkeu-

ring gekregen, een brief van het ministerie van Defensie waarop hij al maanden zat te wachten, omdat hij al maanden wist wat hij ermee zou doen: de envelop ongeopend retour afzender sturen. De brief was binnengekomen bij zijn stiefouderlijk huis, waar hij zich nog steeds niet had laten uitschrijven. Met een zelfvoldaan gevoel was hij naar de brievenbus in de straat van zijn moeder en stiefvader gelopen om hem langs de zwarte tanden van de gleuf te laten glijden. Niet besmeurd met poep – zoals sommige jongens hadden gedaan – maar zonder begeleidend schrijven waarom hij niet wenste te verschijnen. Ze konden de klere krijgen, daar in Den Haag, met hun kapitalistische hang naar geweld en onderdrukking.

Dat had natuurlijk consequenties. Voor zijn afwezigheid bij de keuring in de Luitenant Generaal Knoopkazerne in Utrecht kreeg hij een voorwaardelijke gevangenisstraf en een boete, een bedrag dat zijn stiefvader – met wie hij verder slecht contact had – bij het gemeentehuis van Baarn ging betalen. Dat Mike niet was gekeurd gold voor het ministerie met een vreemde logica als ‘goedgekeurd’ en daarom kreeg hij anderhalf jaar na zijn achttiende verjaardag een oproep voor het vervullen van zijn militaire dienstplicht. De gevreesde oproep. Een brief, met de datum waarop hij zich bij een nader te bepalen kazerne diende te melden, zou weldra volgen.

Mike bonkte op de voordeur – of wat het ooit geweest moest zijn – van de ACU, waarna hij werd ontvangen door een bleek meisje met bolle ogen in holle oogkassen. Ze had zwartgeverfd haar in een ouderwets, maar daarom hip bobkapsel en stond een beetje te wankelen. Hij zei dat hij kwam voor het dienstweigerspreekuur, waarop het meisje – *‘stoned to the bone’* zoals hij ons later zou vertellen – emotioneel antwoordde dat ze diep respect voor hem had. Mike keek haar vorschend aan. Hierna deed ze onverwachts een poging hem te omhelzen en ze probeerde hem te zoenen.

‘Ik hou echt van je,’ fluisterde ze, terwijl ze hem beethield.

Mike vroeg zich af of hij er nog onderuit kon en misschien niet beter kon vluchten, maar hij had telefonisch een afspraak gemaakt met een voormalige totaalweigeraar uit Nijmegen, die speciaal voor hem en een paar andere jongens naar Utrecht zou komen.

‘Ik hou ook van jou,’ mompelde hij terug, waarop het meisje hem losliet en er eindelijk een emotie op haar gezicht verscheen.

‘Dat vind ik heel fijn,’ zei ze. ‘Hoe heet je?’

Mike wist dat in de wereld van krakers mensen zich – net als verzetshelden tijdens de Duitse bezetting – bedienden van valse namen. Hij wilde vertellen dat hij Piet heette, maar in een fractie van een seconde voordat hij Piet ging zeggen bedacht hij dat niemand, althans niemand van onze generatie, nog Piet heette en dat die naam dus een beetje suf zou klinken en daarom besloot hij een fractie van een fractie van een seconde later dat het beter was om Peter te zeggen in plaats van Piet, want Peter klonk wat meer als een naam van de tijd, of Pieter, misschien nog beter, Pepijn was ook een optie, Pepijn wilde hij zeggen, maar er moest iets mis zijn gegaan met de uitvoering want toen hij een fractie van een fractie van een fractie later zijn lippen de opdracht gaf de naam Piet om te vormen tot Pepijn, nee, toch Pieter, Péter, Peter was beter, Pierce wellicht, Pierce moest het zijn, was zijn glottogonale systeem al bezig met het uitspreken van de naam, waarop in zijn mond alle bedachte namen op een of andere onnavolgbare manier werden samengevoegd. Piet. Peter. Pieter. Pepijn. Pierce.

‘Penis.’

Dat klonk vreemd voor een voornaam.

Mike hoorde het woord echoën in zijn hoofd en zag dat de ogen van het meisje nog boller werden. Of het ook echt zo is gegaan weten we niet, maar Mike heeft altijd volgehouden dat dit is wat hij tegen het meisje zei. Een tijdje noemden we hem daarom Penis, maar ook die bijnaam verdween uit het repertoire.

Jonas Valentijn was inmiddels geheel bekomen van zijn kortstondige wezensvreemdheid. Hij bladerde door een verweerde paperback naast Mauds bed, misschien zat er een monoloog in die hij voor zijn studie kon spelen. Daar was hij de laatste tijd aan verslaafd geraakt: bij ieder verhaal dat hij hoorde, bij ieder boek dat hij las – zoveel waren het er niet, maar toch – en bij iedere film die hij zag dacht hij: zit hier een stuk in, kan ik dit spelen? Zacht zei hij de titel van het boek. *Candide of het optimisme...* Geschreven door Voltaire, een boek uit 1759, op het nachtkastje van een Utrechtse studente anno 1989.

‘Alles beweegt zich altijd naar de beste van alle mogelijke werelden,’ was een zin die hij las. Dit was ‘superieure ironie’, begreep hij van een potloodaantekening in de marge.

Na een paar bladzijden begon hij zich te vervelen. Hij vroeg zich af hoe laat het was. Tevergeefs zocht hij een wekker of een klok aan de muur. Omdat het weinig zin had om langer in deze kamer te blijven pakte hij zijn spullen, staande voor het raam kledde hij zich aan, maar vanuit deze positie kon hij het uurwerk van de Domtoren net niet zien. Op de gang van het studentenhuis zag hij een jonge vrouw die van boven naar beneden rende. Ze leek in alles op Maud, het meisje met wie hij had geslapen, maar was het niet.

‘Weet jij hoe laat het is?’ riep hij haar toe. Hij wachtte even en zei: ‘Michelle.’

In haar blik een kortstondig moment van verbazing – misschien wel trots – dat hij nog wist hoe ze heette. Toch liet ze zich niet door hem afremmen, in het voorbijgaan wees ze op de huistelefoon, waarna ze verdween in het trapgat. Jonas luisterde naar het gestamp waarmee ze naar beneden rende. Aan de wand van de gang hing een werkelijk smerig toestel met een lang snoer dat in de knoop zat, naast een bordje met de tekst: **ALTIJD DE TELEFOONTIKKEN NOTEREN!** Dit sloeg op de al

even smoezelige telefoontikker, die de gebelde tijd (en dus de kosten) registreerde.

Jonas nam de hoorn van de haak, draaide 002 en probeerde de telefoon zijn oorschelp niet te laten raken. Een mechanische vrouwenstem zei: 'Bij de volgende toon is het dertien uur, zeventien minuten en dertig seconden...', gevolgd door een elektronische biep. Hij hing op, maar vergat zijn telefoontik te noteren in het boekje dat naast de tikkenteller bungelde.

Aan het eind van de gang zag hij een keuken, en dat niet alleen: hij rook ook een melange van koffie, nicotine, geroosterd brood en de lichte verrotting van een volle vuilnisbak. Hij en zijn maag werden ernaartoe getrokken. In de keuken zat een jongen een sigaret te roken.

Berend Moorman – ook een hoofdpersoon van ons verhaal – had zojuist zijn relatie met Michelle beëindigd. Drie weken daarvoor hadden Michelle en hij elkaar ontmoet op een feest van zijn roeivereniging, bij hun afgelegen clubhuis langs de Vaartsche Rijn. Zij was als introducee meegenomen door een student die die avond was gevallen voor de charmes van een ander meisje. Nog tijdens het feest was die lul-de-behanger met haar verdwenen, Michelle had het niet eens gemerkt.

Beer zag haar staan, had met haar gepraat en later in de nacht hadden ze op het met gekleurde lampjes versierde terras van de roeivereniging gedanst op verschrikkelijke disconummers uit de jaren zeventig. *Love in c minor. Love to love you baby. I feel love. Love me just a little bit more. In the name of love. Love is in the air.* Door de alcohol had de kou geen vat op hen, althans niet op Berend, die zijn jasje over haar trui sloeg. Een groep studenten was 's nachts gaan roeien, wat inging tegen alle clubregels en afspraken met de gemeente. Niemand hield ze tegen. Michelle had in een tienpersoonssloep met Berend gezeten en gevoeld hoe sterk zijn slag was, bij iedere keer dat hij haalde ging er een spanning door de boot. Ze gingen het Amsterdam-Rijnkanaal

op, waar een behoorlijke deining stond, tot een paar studentes het te koud vonden worden. *Oh, what a night. You make me feel mighty real.*

Toen het nachtelijke donker en de morgense schijn langzaam in elkaar begonnen over te vloeien had hij haar achter op de fiets mee terug genomen naar de stad. Vlak voordat hij haar zou afzetten bij haar huis zagen ze dat er op het plein voor de Stadschouwburg bij een studentenvereniging een reuzenrad stond, niet bepaald een groot exemplaar, maar reus genoeg om indruk te maken. Het gevaarte stond er verlaten bij en het gebouw van de vereniging oogde gesloten. In het oosten begon het nu echt te dagen, maar in Utrecht lag iedereen blijkbaar op één oor: op Berend en Michelle na zag niemand hoe overweldigend mooi het ochtendlijke schemerviolet over de stad hing. Gelukkig waren zij er om deze pracht te aanschouwen. Het rad was afgesloten met een ketting waar ze vrij eenvoudig overheen konden stappen. Met gemak kon Berend bij de onderste gondel. Hij pakte Michelle beet en tilde haar soepel omhoog, waarop zij de stelen van de bak vastgreep en erin klom. Dertig seconden later zat hij naast haar. *Shake your body down to the ground. Nights feel like getting down. Michelle ma belle.*

Het ding wiegelde toen hij zich naar haar toe strekte en haar zoende. Zij liet zich zoenen, sterker nog, zij was het die wilde dat hij verder zou gaan. Toen hij, wellicht uit misplaatste hoffelijkheid, daartoe geen aanstalten maakte liet ze haar vingers over zijn bovenbenen gaan en boog ze haar hoofd richting Berends kruis, tot hij haar met een vederlichte aanraking met zijn hand duidelijk maakte dat dit voor hem niet hoefde. Michelle was op dat moment – vertelde ze de dag erna aan haar vriendinnen – eigenlijk vooral geïnteresseerd geweest in de vraag of álles aan Berend groot was, waar ze een paar dagen later achter kwam, toen hij haar opzocht in haar studentenkamer. Dat hij zich niet meteen hun eerste nacht aan haar had opgedrongen, zelfs niet toen zij dat wel aan hem deed, maakte hem toch ga-